

1. ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

• Ομοιόπτωτοι ονομαστικοί προσδιορισμοί ονομάζονται οι λέξεις που προσδιορίζουν ουσιαστικά και βρίσκονται στην ίδια πτώση με τη λέξη που προσδιορίζουν. Είναι οι εξής:

1. Παράθεση: Λέγεται η λέξη που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και του δίνει ένα κύριο και γνωστό γνώρισμα. π.χ. Ο κύριος Γεωργιάδης, ο καθηγητής, λείπει.

- Η παράθεση αναλύεται σε αναφορική πρόταση: Ο κύριος Γεωργιάδης, που είναι καθηγητής, λείπει.
- Στην παράθεση πηγαίνουμε από έννοια ειδική (π.χ. ο Γεωργιάδης) σε έννοια γενική (π.χ. καθηγητής).
- Όταν η παράθεση δεν αναφέρεται σε μια λέξη αλλά σε ολόκληρη πρόταση, συνήθως μπαίνει πρώτη και χαρακτηρίζει από πριν το περιεχόμενο της προτάσεως που ακολουθεί. Τότε η παράθεση ονομάζεται προεξαγγελτική παράθεση: π.χ. Περίεργο πράγμα, ακόμα δεν φάνηκε το πλοίο της γραμμής.

2. Επεξήγηση: Λέγεται η λέξη που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και επεξηγεί το νόημά του, που είναι κάπως γενικό και αόριστο, π.χ. Ήρθε και ο άλλος αδελφός μου, ο Πέτρος. Αυτό να αποφεύγεις, τις κακές συναναστροφές.

- Μπροστά από την επεξήγηση μπορεί να εννοηθεί η λέξη δηλαδή: π.χ. Ήρθε και ο άλλος αδελφός μου, δηλαδή ο Πέτρος.
- Στην επεξήγηση, αντίθετα από την παράθεση, πηγαίνουμε από μια έννοια γενική (π.χ. ο αδελφός) σε μια έννοια ειδική (π.χ. ο Πέτρος).

3. Επιθετικός προσδιορισμός: Λέγεται ο προσδιορισμός, ο οποίος δίνει στη λέξη που προσδιορίζει μία μόνη ιδιότητα, π.χ. Ο καλός карабоκύρης στη φουρτούνα φαίνεται.

Ως επιθετικοί προσδιορισμοί, εκτός των επιθέτων, χρησιμοποιούνται:

- α) Αντωνυμίες: Τόση χαρά δεν την μπορώ.
- β) Μετοχές: Τα πληγωμένα πουλιά δεν σάλευαν.
- γ) Ουσιαστικά που δηλώνουν ηλικία: Γέρος άνθρωπος και δουλεύει.
- δ) Ουσιαστικά που δηλώνουν επάγγελμα: Δικηγόρος άνθρωπος και δεν ξέρει νομικά.
- ε) Ουσιαστικά τα οποία δηλώνουν εθνικότητα: Οι Έλληνες στρατιώτες αγωνίστηκαν γενναία.
- στ) Ονόματα γεωγραφικών όρων: Ο Πηνειός ποταμός διασχίζει τα Τέμπη.
- ζ) Επιρρήματα με άρθρο: Τα πάνω διαμερίσματα είναι πιο κρύα.

4. Κατηγορηματικός προσδιορισμός: Λέγεται η λέξη που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και του δίνει μία παρ ο δ ι κ ή ιδιότητα, π.χ. Κατάκοπος ο πατέρας έπεσε να κοιμηθεί. (απαντάει συνήθως στην ερώτηση “πώς;” και εννοείται μια απάντηση “με το να είναι...”, “ενώ είναι / ήταν...”)

2. ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

• Ετερόπτωτοι ονομαστικοί προσδιορισμοί ονομάζονται τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν άλλα ουσιαστικά και βρίσκονται σε διαφορετική πτώση από τη λέξη που προσδιορίζουν.

I. Σε πτώση γενική. Η γενική αυτή ονομάζεται γενική προσδιοριστική και έχει διάφορες σημασίες:

- 1) Η ταβέρνα του μπαρμπα - Γιάννη (γενική κτητική).
- 2) Φοράει γραβάτα της μόδας (γενική της ιδιότητας).
- 3) Εργάζεται σε αποθήκη καπνού (γενική του περιεχομένου).
- 4) Διάβασε πέντε κεφάλαια του βιβλίου που της χάρισαν (γενική διαιρετική).
- 5) Ακούγεται το σφύριγμα του ανέμου (γενική υποκειμενική: σφυρίζει ο άνεμος).
- 6) Οι στρατιώτες είναι οι φρουροί της πατρίδας (γενική αντικειμενική: φρουρώ την πατρίδα).
- 7) Τον τσάκισε η πίκρα του χωρισμού (γενική της αιτίας).
- 8) Παράγγειλε τα ρούχα του γάμου (γενική του σκοπού).
- 9) Η ναυμαχία του Ναβαρίνου (γενική προσδιοριστική του τόπου).
- 10) Ήταν ένα δώρο χιλίων ευρώ, αγορασμένο από ακριβό κατάστημα (γενική της αξίας)
- 11) Ο αδελφός της Μαρίας (γενική της συγγένειας).
- 12) Έφαγα νόστιμο κεφαλοτύρι Μυτιλήνης (γενική προσδιοριστική της προέλευσης).
- 13) Εδώ είσαι σκλάβο του πασά (γενική προσδιοριστική της εξάρτησης).
- 14) Διάβασα την “Ιλιάδα” του Όμηρου (γενική του δημιουργού).
- 15) Όταν σήμανε η καμπάνα, έπεσαν οι ίσκιοι του δειλινού (γενική προσδιοριστική του χρόνου).
- 16) Πήρε αναρρωτική άδεια τριών μηνών (γενική προσδιοριστική της ποσότητας).
- 17) Είχε λαγού περπατησιά (= σαν του λαγού: παρομοίωση).

II. Σε πτώση αιτιατική:

- 1) Ήταν ένα χαλί τέσσερα μέτρα το μάκρος (αιτιατική της αναφοράς).
- 2) Εγέρασα, μωρέ παιδιά, σαράντα χρόνους κλέφτης (ετερόπτωτος προσδιορισμός ποσού ή μέτρου).

• ΑΣΚΗΣΗ

Υπογραμμίστε και αναγνωρίστε τους ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους ονοματικούς προσδιορισμούς:

- 1) Ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο κυβερνήτης της Ελλάδας, γεννήθηκε στην Κέρκυρα.
- 2) Οι κλέφτες, τ' απαντήσανε, οι Κολοκοτρωναίοι.
- 3) Σας είπα όλη την αλήθεια.
- 4) Δύο μεγάλοι θεοί, ο Ποσειδώνας κι ο Πλούτωνας, ήσαν αδελφοί του Δία.
- 5) Τα μάτια της Ελένης είναι φοβισμένα.
- 6) Η χαρά της επιτυχίας ήταν μεγάλη.
- 7) Η λύπη του αποχωρισμού ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της.
- 8) Ο επιμελητής της τάξης ήταν ασυνεπής.
- 9) Η απόφαση των δικαστών ήταν δίκαιη.
- 10) Ο πολυταξιδεμένος καπετάνιος γοήτευε τα παιδιά της γειτονιάς με τις ιστορίες του.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να αναγνωρίσετε τους παρακάτω ετερόπτωτους προσδιορισμούς σε γενική και να σημειώσετε ποια λέξη προσδιορίζουν.
 1. Ο καλλιτέχνης ζωγράφισε το σώμα και τα πόδια του αλόγου.
 2. Στη μάχη του Μαραθώνα αρχηγός των Αθηναίων ήταν ο Μιλτιάδης.
 3. Ασχολείται με δουλειές της νύχτας.
 4. Αυτό το ποτήρι είναι του νερού.
 5. Διάβασα με μεγάλη προσοχή τα βιβλία του Πέτρου.
 6. Η Οδύσσεια του Ομήρου εξακολουθεί να γοητεύει ακόμη και σήμερα.
 7. Όταν ήμουν μικρός, ανέβαινα συχνά στην εκκλησίτσα του βράχου.
 8. Συνηθίζαμε να περπατάμε μέσα στα χωράφια και να κόβουμε λουλούδια του Μάη.
 9. Τους ακολουθούσαν τα πουλιά της θάλασσας.
 10. Τον αρρώστησε ο πόνος του χωρισμού.
 11. Παιδί 12 ετών.
 12. Η αποθήκη του εργοστασίου πλημύρισε νερά της βροχής.

2. Στα παραδείγματα που σας δίνονται να μετατρέψετε το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό σε ρήμα και τη γενική που το προσδιορίζει σε αντικείμενο ή υποκείμενο και ανάλογα να τη χαρακτηρίσετε ως γενική αντικειμενική ή υποκειμενική.

π.χ. Οι φρουροί της πατρίδας βρίσκονται στα σύνορα φρουρούν την πατρίδα γενική αντικειμενική

1. Η ξαφνική αλλαγή του καιρού μάς δημιούργησε προβλήματα.
2. Μου έδινε φτερά η ελπίδα της επιτυχίας.
3. Η γοητεία της τηλεόρασης είναι μεγάλη.
4. Πολλοί συνεργάζονται για τη διακίνηση μιας εφημερίδας.
5. Η κατάθεση του τελευταίου μάρτυρα οδήγησε στην απαλλαγή μου από κάθε κατηγορία.
6. Ζούσε με το φόβο του θανάτου.
7. Πολλές απαιτήσεις των παιδιών είναι αδικαιολόγητες.
8. Πολλοί παρακινούνται από την προσδοκία του κέρδους.
9. Δίκαια ονομάστηκε σωτήρας και λυτρωτής της χώρας.